

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології

Кафедра біології та захисту лісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

БОНДАРЧУК БОГДАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 630*6 (477.42)

(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«Аналіз фінансово-господарського стану ДП «Овруцьке ЛГ» в
сучасних умовах виробничої діяльності»**

(тема роботи)

205 – лісове господарство

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Швець Марина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

к.б.н.

(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри _____
за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри №__ від «_» грудня 2021 р.

Завідувач кафедри _____

д.б.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Житова Олена Петрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

«__» грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Бондарчук Богдан Олександрович** захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Бондарчук Б. О.: «Аналіз фінансово-господарського стану ДП «Овруцьке ЛГ» в сучасних умовах виробничої діяльності». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

Встановлено, що загальні доходи від реалізації продукції у лісгоспі зросли на 124,8 %, у зв'язку із збільшенням обсягів лісозаготівлі та виробництва продукції переробки, а також виходу на нові ринки збуту. Аналіз структури виробництва та реалізації лісоматеріалів круглих та продукції переробки свідчить про незначне покращення сортиментної структури. Наведено, що обсяг реалізації лісоматеріалів круглих зріс на 1,8 млн. грн, що становить 103,7 %. У загальній структурі реалізації питома вага найбільш ліквідних сортиментів знизилась на 6,9 %, що є негативною тенденцією. В умовах економічної нестабільності ДП «Овруцьке ЛГ» здійснило програму оптимізації промислово-виробничого персоналу лісгоспу. Економічно прорахована оптимізація персоналу трудового колективу дала змогу підвищити рівень середньомісячної заробітної плати на 117,3 %, а продуктивність праці зросла на 144,3 %. Підприємству вдалося забезпечити ефективний баланс витрат на оплату праці і використання персоналу підприємства, що відображається у вищих темпах росту продуктивності праці, порівнюючи із середньою заробітною платою. Зафіксовано, що рентабельність діяльності скоротилась на 1,0 %, а рентабельність продукції знизилась на 4,9 %. Зниження прибутків та рентабельності лісгоспу можна охарактеризувати як погіршення ефективності управління активами і ресурсами підприємства.

Ключові слова : аналіз, підприємство, рентабельність, дохід, прибуток, виробнича діяльність, економічна нестабільність, фінансовий стан.

ANNOTATION

Bondarchuk B. O.: «Analysis of the financial and economic condition of SE «Ovruch forestry» in modern conditions of production». Qualification work to obtain an educational master's degree in specialty 205 – forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2021.

It was found that the total income from the sale of products in the forestry increased by 124.8 % due to the increase in logging and production of processed products, as well as access to new markets. Analysis of the structure of production and sale of round timber and processed products shows a slight improvement in the assortment structure. It is stated that the volume of round timber sales increased by UAH 1.8 million, which is 103.7 %. In the overall structure of sales, the share of the most liquid assortments decreased by 6.9 %, which is a negative trend. In conditions of economic instability, Ovruch forestry implemented a program to optimize the industrial and production staff of forestry. Economically calculated optimization of the staff allowed to increase the level of average monthly wages by 117.3 %, and labor productivity increased by 144.3 %. The company managed to ensure an effective balance of labor costs and the use of personnel of the enterprise, which is reflected in higher growth rates of productivity, compared with the average wage. It was recorded that the profitability decreased by 1.0 % and the profitability decreased by 4.9 %. Decreased profits and profitability of forestry can be described as a deterioration in the efficiency of asset and resource management.

Key words : analysis, enterprise, profitability, income, profit, production activity, economic instability, financial condition.

ЗМІСТ

Анотація.....	3
Умовні позначення і скорочення... ..	6
Вступ... ..	7
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДП «ОВРУЦЬКЕ ЛГ»	10
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ	14
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСГОСПУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	19
3.1. Обсяги реалізації продукції, забезпеченість лісгоспу виробничими та трудовими ресурсами... ..	19
3.2. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності лісгоспу.....	24
3.3. Аналіз доходів і витрат та рентабельності діяльності ДП «Овруцьке ЛГ».....	25
Висновки	28
Пропозиції виробництву	30
Список літературних джерел... ..	31
Додатки.....	35

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ І СКОРОЧЕННЯ

ДП – державне підприємство;

п.с. – пункти структури;

тис. грн. – тисяч гривень;

рис. – рисунок;

табл. – таблиця;

ЛГ – лісове господарство.

ВСТУП

Протягом останніх років підприємства лісової галузі змушені проводити господарську діяльність в умовах економічної нестабільності, незбалансованості ринків та непостійного законодавства в питаннях лісової політики [18]. На сучасному етапі, лісові підприємства не мають чіткої довготривалої стратегії розвитку економічної діяльності в поєднанні з екологічною складовою [6, 11, 19]. Основними факторами погіршення кон'юнктури ринку та ефективності управління лісогосподарськими підприємствами є складність планування та прогнозування в умовах нестабільності внутрішнього та зовнішнього ринків та відсутності внутрішньої сформованої економічної політики [1, 34]. Тому основним завданням є обґрунтована оцінка стану управління господарської діяльності у підприємствах лісової галузі.

Актуальність роботи полягає в оцінці економічного стану підприємства та динаміки його розвитку, з урахуванням конкуренції на ринку, інвестиційної політики та змін у технологіях змін при управлінні підприємствами лісової галузі.

Метою роботи – є проведення аналізу господарської і фінансової діяльності ДП «Овруцьке ЛГ» в умовах економічної нестабільності і визначення основних факторів впливу на результати ефективної господарської діяльності управління підприємством.

Досягнення поставленої мети ґрунтувалось на основних *поставлених цілях*:

1. Дослідити та оцінити основні результати фінансової діяльності у ДП «Овруцьке ЛГ» за 2018–2020 рр.
2. Проаналізувати основні фактори, які впливають на основні показники ефективності діяльності підприємства.
3. Визначити причинно-наслідкову залежність основних факторів, які впливають на результативні показники діяльності підприємства.

4. Обґрунтувати та зробити висновки щодо фінансово-господарської діяльності ДП «Овруцьке ЛГ» за 2018–2020 рр.

Об'єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність ДП «Овруцьке ЛГ» в умовах економічної нестабільності.

Предмет дослідження – дослідження та аналіз господарсько-економічної діяльності лісгоспу.

Методи досліджень. У даній роботі були використані економетричні, статистичні, аналітичні, графічні, арифметичні, табличні, порівняльні методи економічних досліджень.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

1. Petrashuk M. Ya., Homyak V. S., Levchenko V. A., **Bondarchuk B. O.** Analysis of modern financial and economic activity of State forestry enterprises. *Сучасні проблеми лісового господарства та екології: шляхи вирішення* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжн. наук.-практ. Конф. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С. 136–138.
2. Shvets M. V., Petrashuk M. Ya., Homyak V. S., Levchenko V. A., **Bondarchuk B. O.** The results of economic and financial activities of State forestry enterprises in the Zhytomyr region. *Екосистемні послуги лісів та урболандшафтів* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Нубіп, 2021. С. 151–153.
3. Бондарчук Б. О. Аналіз фінансово-господарського стану ДП «Овруцьке ЛГ» в сучасних умовах виробничої діяльності». *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів учасн. наук.-практ. конф. Житомир : Поліський університет, 2021. С. 32.

Практичне значення отриманих результатів

За результатами проведеного комплексного фінансово-господарського аналізу підприємства можна здійснювати планування у майбутньому періоді діяльності ефективного виробничого процесу підприємства, оптимізувати витрати, вдосконалити розвиток кадрового потенціалу.

Структура та обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, пропозицій для виробництва і додатків. Оформлена на 44 сторінках комп'ютерного тексту, з них основна частина – 35 сторінок. Список літературних джерел – 40 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1 ХАРАКТЕРИСТИКА ДП «ОВРУЦЬКЕ ЛГ»

Державне підприємство «Овруцьке лісове господарство» (стисла назва ДП «Овруцьке ЛГ») – це сучасне багатoproфільне підприємство. Підприємство створене на підставі наказу Державного комітету лісового господарства України від 31.10.1991 р. № 133 «Про структуру управління ЛГ України», засноване на державній формі власності, належить до сфери управління ДАЛРУ та входить до сфери Житомирського обласного управління лісового і мисливського господарства.

До складу лісгоспу входить шість лісництв (табл. 1), два механізовані нижні склади, автотранспортний цех з ремонтно-механічними майстернями, де нараховується більше 100 одиниць лісгосподарської техніки, а також ремонтно-механічні майстерні та деякі інші виробничі підрозділи. При цьому матеріально-технічна база підприємства постійно розширюється та оновлюється.

Таблиця 1

Структурний розподіл у ДП «Овруцьке лісове господарство»

Лісництво	Адмін. район	Площа, га
Піщаницьке	Коростенський	7025,0
Бережестьке	Коростенський	8231,0
Ігнатпільське	Коростенський	6196,0
Гладковицьке	Коростенський	4908,0
Овруцьке	Коростенський	7494,0
Прилуцьке	Коростенський	7600,0
Разом:		41454,0

Територія лісгоспу входить до зони Житомирського Полісся з високим відсотком лісистості і наявними заболоченими територіями (площа боліт сягає 900 га) [22]. Клімат помірно-континентальний, рельєф вирізняється слабкими підвищеннями (Словечансько-Овруцький кряж).

Більша частина ґрунтів є свіжими, за типами – це морени і флювіогляціальні піски (з домінуванням супіщаних легких суглинків). Ліси уздовж берегів річок, біля озер, інших водойм від 16.05.2007 вилучені із експлуатаційних лісових ділянок і включені у категорію захисних лісів за нормативними документами згідно з постановою КМУ № 734 «Про затвердження Порядку розподілу лісів на відповідні категорії з виділенням захисних лісових ділянок» (табл. 2).

Таблиця 2

Категорії лісів у ДП «Овруцьке лісове господарство»

Категорії лісостанів	Площа за результатами лісовпорядкування(га)		
	загальна	з них, лісова	%
Природоохоронні ліси	2107,90	2076,80	5,10
з них:			
Заказники	2094,00	2062,90	5,10
Ліси наукового призначення (з резерватами)	13,90	13,90	-
Рекреаційно-оздоровчі ліси	1536,20	1476,80	3,70
з них:			
Лісопаркові ліси	196,00	180,60	0,50
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	1275,90	1237,00	3,00
РОЛ за межами зелених зон	64,30	59,20	0,20
Захисні ліси	3290,90	2984,90	7,90
з них:			
Ліси уздовж залізниць	1566,40	1416,10	3,70
Ліси уздовж автомобільних доріг	1019,20	943,90	2,50
Ліси уздовж річок, навколо озер, водойм	705,30	624,90	1,70
Експлуатаційні ліси	34519,90	33424,30	83,3
Разом по підприємству:	41455,00	39963,0	100,0

Наразі поділ площ на категорії цілком відповідає лісогосподарському призначенню, еколого-економічним умовам місця розташування підприємства (рис. 1).

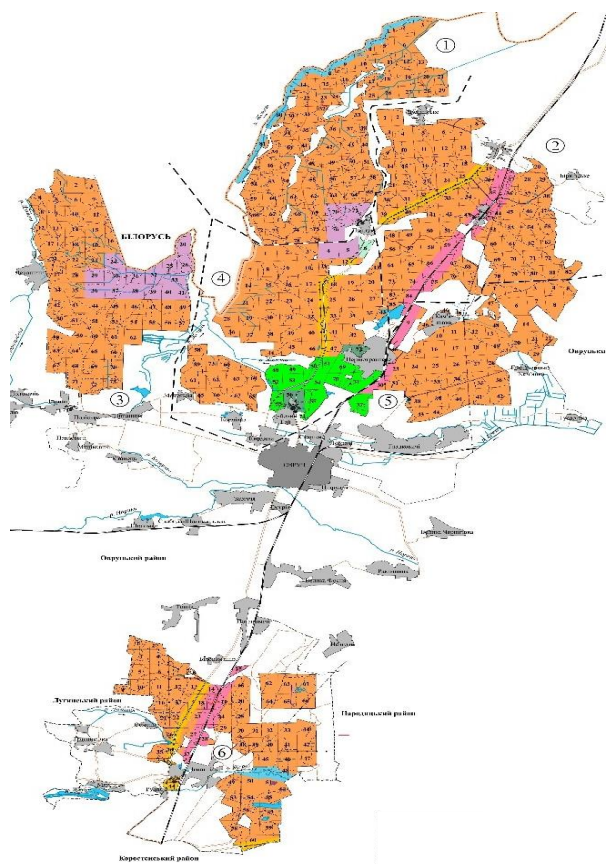

Рис. 1. Овруцький лісгосп на карті-схемі

Відчутної шкоди лісам завдають сезони із посухами, заморозками, низькими температурами, відсутністю дощових і снігових опадів.

Масштабних втрат лісгоспу завдали лісові пожежі навесні 2020 року, де спочатку (на площі 4 га) зайнялася суха трава. Пожежі охопили території Піщаницького, Виступовицького, Слобідського, Ігнатпільського, Гладковицького Ситовецького лісництв. Гасінню пожеж перешкодила відсутність зимових опадів, так як рівень води знизився майже 2 метри і частина боліт висохла. Упродовж останніх 30 років у лісах не достатньо працювали над створенням протипожежних просік.

Протягом 2020-2021 рр. працівниками лісгоспу продовжуються роботи з ліквідації наслідків від пожеж: проводиться санітарна чистка, вивозяться сухі дерева, спалюється неліквідна деревина. Готуються ґрунти для висадки нових дерев. Паралельно із цим в лісгоспах ведуться роботи щодо покращення протипожежної охорони.

Закуплено системи відеонагляду та квадрокоптери, аби одразу виявляти пожежі. Також на території лісництв додатково створені штучні водойми. З метою підвищення рівня пожежної безпеки та організації профілактичної роботи на території Овруцької міської територіальної громади створено добровільну пожежну команду.

Щорічно в лісгоспі проводиться лісовідновлення на площі до 600 га. Для цього у лісових розсадниках і теплицях вирощується близько 2,7 млн. сіянців різних деревних порід. Окрім того, в цьому році в парниках закладено для вирощування 11 тис. черенків таких декоративних порід як туя, самшит, ялівець, які будуть використані для потреб озелення садиб і населених пунктів. Лісгосп має також об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 2094 га, гідрологічні та загально-зоологічні заказники місцевого значення, пам'ятник садово-паркового мистецтва, дендрологічний парк «Гладковицький» [22].

Значна увага на підприємстві приділяється будівництву лісгосподарських доріг. За кілька останніх років дорожньо-будівельна бригада підприємства збільшила їх на 42,9 км. Це сприяє активізації лісозаготівлі та лісовідновлення, продовжує службу лісовозів та іншої техніки. Лісгосп пропонує населенню на реалізацію дрова непромислового використання із складів таких лісництв: Піщаницького, Ігнатпільського, Бережестського, Прилуцького, Гладковицького.

Усе це сприяє високопродуктивній роботі колективу лісгоспу. Відтак, на підприємстві своєчасно сплачуються податки та інші платежі. Щодо конкретних виробничо-економічних показників, то вони досить високі. Загалом лісгосп працює злагоджено, динамічно, рентабельно та ефективно, прагне зберегти та примножити зелене багатство району і держави в цілому.

РОЗДІЛ 2 ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Метод (дослівно з грецької мови – дослідження або шлях) характеризують як спосіб пізнання природних явищ у суспільстві, тобто конкретного об'єкта науки [21]. Метод фінансово-економічного аналізу – це загальне, комплексне, вивчення господарської діяльності суб'єкта управління, з метою оцінки всіх процесів фінансово-господарської діяльності, для прийняття ефективного господарського рішення щодо планування, регулювання і контролю подальших процесів господарювання [9, 13].

Основними принципами методу економічного аналізу є:

- комплексний підхід до економічних процесів, напрямків і явищ, який направлений на вивчення різних зв'язків і факторів, що впливають на виробничі, фінансово-господарські результати управління;
- використання для економічного аналізу системи показників, які широко та комплексно характеризують процеси фінансово-господарської діяльності;
- вивчення економічних явищ і процесів розвитку, дослідження зв'язку між окремими елементами та встановлення факторів впливу на результати діяльності підприємства;
- об'єднання синтезу і аналізу, як двох основних елементів, дослідження економічних напрямків і процесів [21].

Аналіз економічної діяльності розпочинають із вивчення аналітичних даних, після чого їх групують, узагальнюють та обґрунтовують висновки. Економічний метод аналізу застосовується завдяки використанню перевірених методик економічного вивчення явищ і процесів [28].

Методика фінансово-економічного аналізу – систематизування результатів, досвіду, прийомів, методів дослідження, обробка і узагальнення інформації [9, 21].

Основні складові елементи економічного аналізу :

- аналітична база аналізу;
- встановлення цілей і мети аналізу;
- сукупність показників, за допомогою яких аналізується предмет та об'єкт дослідження;
- аналітична інформація на якій ґрунтуються дослідження;
- порядок проведення дій;
- способи дослідження та їхній опис;
- засоби та технології, які використовуються при дослідженні економічних процесів;
- формулювання та обґрунтування висновків економічного аналізу;
- використання результатів аналізу для прийняття ефективних рішень [2, 9].

Залежно від завдань та мети аналізу приймається рішення про використання різних прийомів чи підходів дослідження, а також наявних джерел інформації та специфіки конкретного підприємства. Розрізняють різні підходи класифікації способів і прийомів економічного аналізу. Основними ознаками при виборі класифікації являється об'єктивність та рівень аналітичності.

В залежності від рівня об'єктивності виділяють неформалізовані та формалізовані прийоми [7, 21]. *Неформалізовані прийоми* ґрунтуються на вивченні аналітичних процесів на рівні логічного пізнання, тобто використання умінь, інтуїції, знань, тобто характеризуються суб'єктивізмом. Основою *формалізованих прийомів* являються строгі аналітичні залежності.

Тобто, такий прийом аналізу ґрунтується на математичних розрахунках, результати якого можуть бути повторно використанні іншими суб'єктами, де результати будуть співпадати. До даних прийомів можна віднести: методи економічної статистики, стохастичні і математичні методи дослідження зв'язків (стохастичне моделювання), розрахункові методи фінансових і економічних обчислень, методи оптимізації, детермінований факторний аналіз [5, 11, 21].

Основним методом аналізу в даній роботі є метод порівняння. Даний метод полягає у співставленні економічних значень з метою вивчення певних тенденцій, закономірностей для подальшого обґрунтування і висновків [21, 36]. До основних прийомів порівняння відносять горизонтальний і вертикальний аналіз. У процесі дослідження показників діяльності лісгоспу були використанні як відносні показники, так і абсолютні величини. До економічних показників, які характеризуються як абсолютна величина, відносять аналіз фінансових результатів чистого прибутку, витрат і доходів підприємства.

До основних відносних показників аналізу, які використані у роботі відносяться: коефіцієнти платоспроможності, ліквідності, рентабельності [14, 21]. У багатьох таблицях широко використаний *горизонтальний аналіз*, значення якого полягає у порівнянні даних за останні три роки, і встановлення відхилення. У дослідженні структури реалізації продукції був використаний вертикальний аналіз, де завданням було визначити питому вагу кожної статті доходу у загальній реалізації та відображення її у відсотках. Використання *трендового аналізу* в даній роботі дав можливість оцінити негативні та позитивні тенденції основних показників економічної діяльності. Основними видами порівняння є зіставлення фактичних показників із нормативним значенням, а також зіставлення фактичних даних із показниками попередніх періодів.

Деталізація являється наступним важливим методом аналізу і дослідження економічних процесів та показників. Метод деталізації полягає у спрощенні узагальнюючого показника на складові елементи і дослідження впливу кожного із них на загальний результат [15, 28].

Спосіб деталізації реалізовує встановлення та вимірювання позитивного і негативного впливів окремих факторів на загальний результат, з'ясування причин відхилення та оцінку змін показників. У даній роботі метод деталізації був використаний при аналізі реалізації продукції лісгоспу, де показник надходження від реалізації містить велику кількість статей доходу.

Групування – один із найпоширеніших методів аналізу, завданням якого є зведення показників економічної діяльності в однорідні групи за визначеними ознаками для подальшого аналітичного опрацювання [11, 31]. У кваліфікаційній роботі метод групування використаний за такими напрямками господарювання: показники платоспроможності і ліквідності, доходів і витрат, прибутку та рентабельності, ефективності використання кадрів підприємства, забезпеченості та використання активів підприємства.

Відносні величини – важливий метод, який багато разів був використаний у даній роботі. Відносні показники характеризують співвідношення величини одного значення з величиною іншого. Відношення одного показника до іншого прийнято за базу порівняння називають відносною величиною [1, 4, 24]. Були використанні наступні відносні величини: динаміки, структури, інтенсивності, оптимальності. Значення коефіцієнтів та відносні показники у відсотках, найчастіше трапляються у даній роботі.

Середні величини – традиційний фінансово-економічний метод дослідження господарських процесів та процесів виробничої діяльності. Узагальнена характеристика сукупності однорідних процесів і явищ за певною ознакою називається середньою величиною [11, 24, 32].

Для оцінки та аналізу економічних процесів лісгоспу були використані такі значення середніх величин: середня хронологічна, середня динамічна та середня арифметична. Даний економічний метод використаний у ході розрахунку середньорічної вартості основних фондів, середньомісячної заробітної плати, середньорічної продуктивності праці.

Всі використані методи та прийоми при дослідженні роботи підприємства забезпечили якісний аналіз основних економічних показників та динаміку розвитку господарських процесів. На основі використаних методів економічного аналізу запропоновані рекомендації для вдосконалення і покращення ефективності фінансового стану та показників виробничої діяльності.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСГОСПУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Обсяги реалізації продукції, забезпеченість лісгоспу виробничими та трудовими ресурсами

Виробництво та реалізація продукції є основою фінансово-господарської діяльності підприємства. У роботі проаналізовано структуру реалізації продукції за період 2018–2020 рр. за основними сортиментними позиціями. Дані наведені у табл. 3 відображають зміну випуску та реалізації основних видів продукції лісгоспу.

Таблиця 3

Структура та обсяг реалізації продукції за період 2018-2020 рр.
у ДП «Овруцьке ЛГ»

Найменування	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+/-	%	п.с.
Лісоматеріал и круглі	49324	41,0	45669	43,5	51171	34,1	1847	103,7	-6,9
Дров'яна деревина промислового використання	21015	17,5	18890	18,0	28522	19,0	7507	135,7	1,5
Дров'яна деревина непромислового використання	23140	19,2	11524	11,0	27136	18,1	3996	117,3	-1,1
Перероблена деревина	25263	21,0	27716	26,4	40681	27,1	15418	161,0	6,1
Послуги у лісовому господарстві	1561	1,3	1189	1,1	2611	1,7	1050	167,3	0,4
Всього	120303	100,0	104988	100,0	150121	100,0	29818	124,8	-

Загальні обсяги реалізації продукції зросли на 24,8 %. Реалізація лісоматеріалів круглих зростає на 3,7%, а питома вага знизилась із 41,0 % до 34,1 %, що свідчить про погіршення економічної ефективності відбору цінних сортиментів. Обсяги реалізації продукції переробки зросли на 61,0 %, а питома вага у загальній структурі реалізації підвищилась на 6,1 % до показника 27,1 % у 2020 році. Динаміка обсягів виробництва та реалізації наведена на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації продукції у ДП «Овруцьке ЛГ»

Проаналізувавши структуру реалізації продукції, можна зробити висновок про покращення динаміки виробництва продукції переробки, що впливає на зростання продуктивності та ефективності діяльності підприємства. З іншої сторони сортиментна структура лісоматеріалів круглих погіршилась (рис. 3). Основними критеріями аналізу діяльності підприємства являється виробництво продукції та виробничі потужності [3, 23, 27]. Екологічні і природно-кліматичні умови є дуже важливими факторами, які впливають на господарську діяльність. Повнота та доступ до джерел інформації, яка дає можливість оцінити та спрогнозувати всі перелічені чинники, забезпечують підприємству необхідну базу для прийняття ефективного управлінського рішення [4, 12, 29].

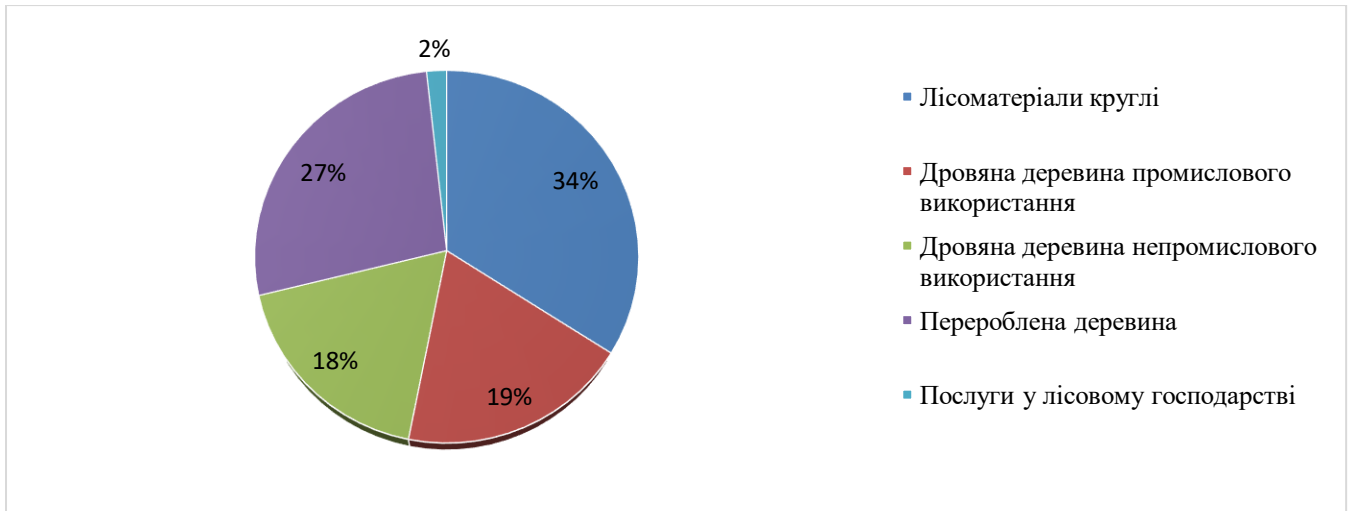

Рис. 3. Структура реалізації продукції в ДП «Овруцьке ЛГ» у 2020 р.

Межа або поріг рентабельності – це такий обсяг виробництва продукції, при якому забезпечується нульовий рівень прибутковості. Точка беззбитковості є важливим аналітичним розрахунком на основі якого здійснюється планування, прогнозування, управління витратами і доходами підприємства [35, 37] (рис. 4).

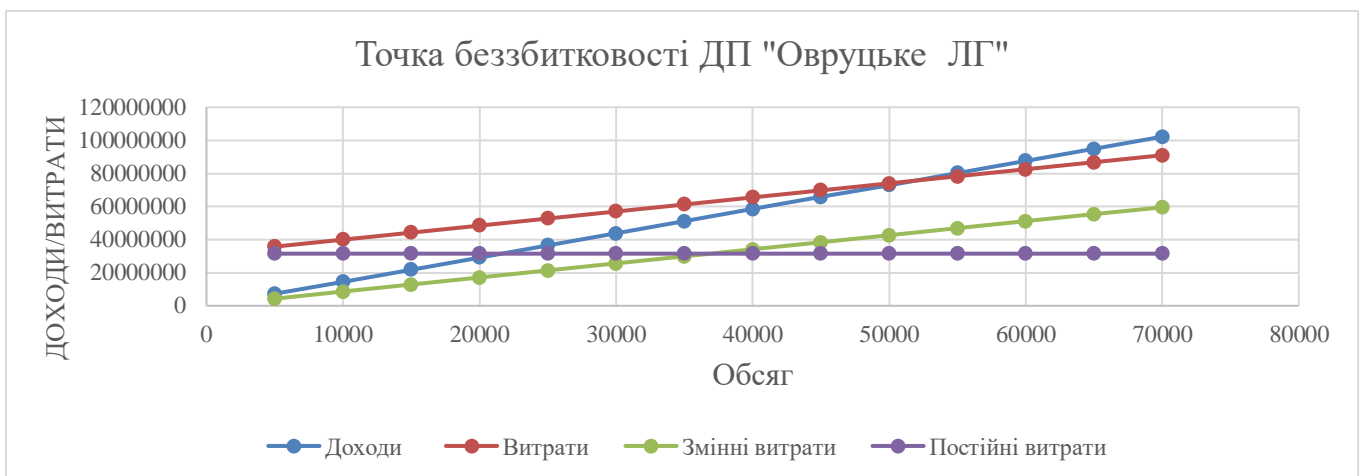

Рис. 4. Поріг рентабельності обсягу виробництва та реалізації лісоматеріалів у ДП «Овруцьке ЛГ»

У ДП «Овруцьке ЛГ» критичний обсяг заготівлі та реалізації лісопродукції складає 51639 м³. Даний показник показує межу збитковості підприємства та додатковий прибуток, який підприємство отримає при забезпеченні виробництва кожного додаткового метра кубічного деревини.

Обсяги лісозаготівельних робіт, які є нижчими від розрахункової величини, призведуть до неефективної економічної діяльності при наявних витратах і цінах на лісопродукцію.

Одним із важливих завдань підприємства є формування ефективної кадрової політики. Середньооблікова чисельність та ефективність використання промислово-виробничого персоналу на ведена у наступній таблиці (табл. 4).

Таблиця 4

Фонд оплати праці та ефективність використання персоналу
у ДП «Овруцьке ЛГ»

Показники	Рік			Відхилення	
	2018	2019	2020	+/-	%
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	408	354	353	-55	86,5
Середньорічна продуктивність праці на 1 працівника, тис. грн	294,8	296,6	425,3	130,5	144,3
Загальний фонд оплати праці, тис. грн	43821	32674	44484	663,0	101,5
Середньомісячна заробітна плата на 1 працівника, грн	8950	7691	10501	1551	117,3

Скорочення чисельності працівників на 55 осіб є наслідком оптимізації кадрів лісгоспу. Фонд оплати праці зріс на 663 тис. грн., що становить 101,5 %. Завдяки збільшенню фонду оплати праці та оптимізації чисельності працівників, рівень середньомісячної заробітної плати зріс на 1551 грн., або на 17,3 %. Продуктивність праці зросла на 144,3 %. До основних факторів росту можна віднести збільшення реалізації товарів робіт і послуг, скорочення чисельності працівників та покращення сортиментної структури виробництва. Позитивною тенденцією є випередження темпів росту продуктивності праці над середньомісячною заробітною платою на 27,0 %, що позитивно впливає на фінансові результати [39]. Досягнутий позитивний баланс управління трудовими витратами дає можливість отримувати додаткові прибутки, які підприємство може використати як інвестиційну складову [20, 38].

Ефективне використання праці трудового колективу є важливим процесом якісного управління підприємством. Ефективна політика у сфері кадрів дає можливість зменшити витрати підприємства та оптимізувати виробничий процес [8, 10, 30]. В сучасних умовах ринку кадрів важливо своєчасно реагувати на зміни галузевих вимог, динаміку ринку, соціальних стандартів, нових підходів управління кадрами. Також важливо вивчати питання міграційної політики, нових підходів, технологій мотивації та управління персоналом [16].

Для досягнення запланованих цілей важливим фактором розвитку підприємства є його збалансованість основними виробничими фондами [17] (табл. 5).

Таблиця 5

Вартість та ефективність використання основних фондів
у ДП «Овруцьке ЛГ»

Показники	Рік			Відхилення	
	2018	2019	2020	+/-	%
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	46671	46004	57940	11269	124,1
Фондовіддача, грн	2,57	2,28	2,60	0,03	101,2
Фондомісткість, грн	0,39	0,44	0,38	-0,01	97,4
Фондоозброєність праці, тис. грн	114,4	129,9	164,1	49,7	143,4

Вартість основних фондів лісгоспу зросла на 11,3 млн. грн., що становить 124,1 %. Значне зростання вартості основних засобів дає можливість лісгоспу збільшити виробничі потужності та відповідно наростити обсяги виробництва. Фондовіддача – це показник, який характеризує ефективність використання засобів виробництва. У порівнянні з 2018 роком показник фондовіддачі зріс на 101,2 %, що вважається позитивною тенденцією. Зростання фондовіддачі свідчить про те, що кожна гривня, інвестована в основний капітал у 2020 році принесла більший результат, у порівнянні із 2018 роком. Фондомісткість знизилась на 2,6 %, оскільки цей показник протилежно обернений до значення фондовіддачі.

До основних причин підвищення фондівіддачі належить зростання доходів та ефективніше використання основного капіталу [25, 40]. Фондоозброєність праці показує наскільки забезпечений персонал основними засобами праці [26, 33]. Даний показник зріс на 143,4 %, що є позитивною тенденцією.

3.2. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності лісгоспу

Коефіцієнт фінансової незалежності або автономії підприємства показує спроможність забезпечити свою виробничу діяльність за рахунок власних ресурсів. Коефіцієнт незалежності власного капіталу зменшився на 0,17 п.с. Коефіцієнт автономії не відповідає прийнятому нормативу, що становить 0,5 п.с. (табл. 6).

Таблиця 6

Оцінка стійкості та стану фінансових активів підприємства

Показники	Рік			Відхилення, +/-
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт автономії (незалежності власного капіталу)	0,56	0,50	0,39	-0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	1,78	2,0	2,56	0,78
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,87	1,0	1,50	0,63

Коефіцієнт фінансової залежності зріс на 0,78 пункти, також відбулося зростання співвідношення позикових та власних коштів на 0,63 п.с. Аналіз показників фінансової стійкості свідчить про погіршення структури власних та позикових джерел необхідних для фінансування господарської діяльності. Порівнюючи коефіцієнт абсолютної ліквідності 2020 року із відповідними показниками 2018 року, слід відмітити значне покращення даного показника, який зріс на 0,13 пункти та практично досяг нормативного значення 0,2 п.с. Показник швидкої ліквідності зріс на 0,14 пункти, що також вважається позитивним трендом, але не відповідає нормативному значенню 0,45 п.с. (табл. 7). Основними факторами росту і покращення показників абсолютної та швидкої ліквідності є збільшення коштів на поточних рахунках у банку та збільшення дебіторської заборгованості за відвантаженою продукцією.

Коефіцієнт поточної ліквідності знизився на 0,15 пункти. Значення покриття поточних зобов'язань встановлено в межах 0,9–1,0 п.с. Основними причинами погіршення коефіцієнта покриття є збільшення поточних зобов'язань за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за паливно-мастильні матеріали, запасних частин, матеріалів, податків та платежів до державного бюджету.

Таблиця 7

Оцінка платоспроможності ДП «Овруцьке ЛГ»

Показники	Рік			Відхилення, +/-
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,005	0,001	0,18	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,16	0,31	0,30	0,14
Коефіцієнт покриття	0,94	1,10	0,79	-0,15

У поточній та середньостроковій перспективі підприємство має дефіцит найбільш ліквідних активів, необхідних для забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства.

3.3. Аналіз доходів і витрат та рентабельності діяльності ДП «Овруцьке ЛГ»

Важливими показниками фінансово-господарської діяльності того чи іншого підприємства є отримані фінансові результати. Аналіз даних табл. 8 свідчить, що у 2020 році, порівнюючи з 2018 роком, чистий дохід збільшився на 24,8 %.

Таблиця 8

Аналіз фінансових результатів ДП «Овруцьке ЛГ»

Показники	Рік			Відхилення	
	2018	2019	2020	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції та наданих послуг, тис. грн	120303	104988	150121	29818	124,8
Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн	91037	81003	120941	29904	132,8
Валовий прибуток, тис. грн	29266	23995	29180	-86	99,7
Інші операційні доходи, тис. грн	4126	831	2798	-1328	67,8
Адміністративні витрати, тис. грн	7999	7379	14714	6715	183,9

Витрати на збут, тис. грн	13269	12579	9289	-3980	70,0
Інші операційні витрати, тис. грн.	9887	4308	6961	-2926	70,4
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	2237	560	1014	-1223	45,3
Прибуток до оподаткування, тис. грн.	2473	877	1109	-1364	44,8
Чистий прибуток, тис. грн.	1965	634	865	-1100	44,0

Основною причиною є збільшення обсягів лісозаготівлі та виробництва продукції переробки. Собівартість реалізованої продукції зростає на 132,8 %, що пояснюється, в першу чергу, зростанням цін на паливно-мастильні матеріали, а також зростанням витрат на оплату праці. Валовий прибуток зменшився на 86 тис. грн, що становить 0,3 %, у зв'язку із зростанням статей витрат, які відносяться до виробничої собівартості. Адміністративні витрати зросли на 83,9 % за рахунок збільшення фонду оплати праці управлінського персоналу, збільшення витрат на утримання адміністративних приміщень, а також податків та платежів, які є складовою загальногосподарських витрат. Витрати, пов'язані зі збутом продукції, скоротилися на 30 %, що становить майже 4 млн. грн у рік. Основною причиною зниження збутових витрат є перехід на транспортування деревини власним великогабаритним транспортом.

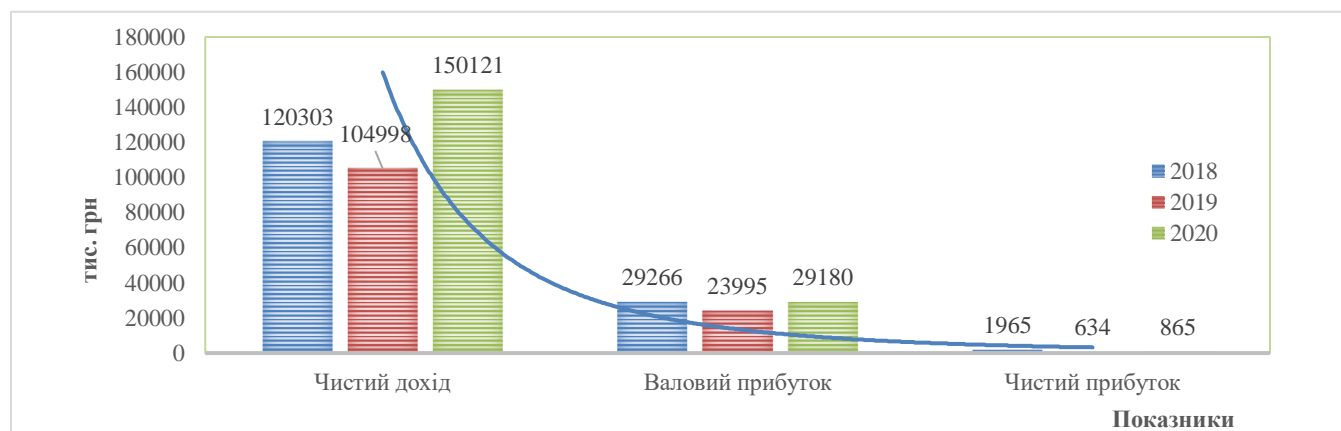

Рис. 5. Тенденція основних фінансових результатів діяльності лісгоспу

Основним показником, який характеризує ефективність діяльності підприємства є чистий прибуток. У зв'язку із значним зростанням адміністративних витрат, витрат, що пов'язані із виробництвом продукції, чистий фінансовий результат знизився на 1100 тис. грн. або це становить 56,0 % (рис. 5).

Рентабельність – це найважливіший показник, який характеризує ефективність фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства. Аналіз рентабельності ДП «Овруцьке ЛГ» наведено у табл. 9. Порівнюючи три останні роки, потрібно відмітити зниження всіх показників рентабельності, що свідчить про погіршення фінансового стану та ефективності використання наявних ресурсів. Рентабельність діяльності знизилась на 1,0 %, у зв'язку із неефективним використанням оборотних та необоротних активів лісгоспу.

Таблиця 9

Оцінка рентабельності економічно-господарської діяльності ДП «Овруцьке ЛГ» за 2018–2020 рр.

Показники	Рік			Відхилення, +/-
	2018	2019	2020	
Рентабельність діяльності, %	1,6	0,6	0,6	-1
Рентабельність активів, %	6,3	1,9	1,9	-4,4
Рентабельність власного капіталу, %	11,2	3,9	4,9	-6,3
Рентабельність продукції, %	24,3	22,8	19,4	-4,9

Рентабельність активів також знизилась на 4,4 %, що свідчить про погіршення ефективності управління власними ресурсами лісгоспу. Показник рентабельності продукції скоротився на 4,9 %, у зв'язку із більш швидкими темпами росту витрат, пов'язаних із виробництвом та реалізацією, у порівнянні з доходами від продажу готової продукції.

Отже, даний аналіз ефективності управління активами свідчить про зниження рівня виробництва та загалом господарської діяльності лісгоспу. Основними факторами, які впливають на такий негативний результат є: високі податки, нестабільний стан національної валюти, ріст рівня цін на основні запасні частини і матеріали, які необхідні для виробничої діяльності, нестабільний попит на лісопродукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

ВИСНОВКИ

На підставі аналізу господарської діяльності та управління підприємством можна зробити наступні рекомендації та висновки для подальшого планування та прогнозування основних показників.

1. Загальні доходи від реалізації продукції зросли на 124,8 %, у зв'язку із збільшенням обсягів лісозаготівлі та виробництва продукції переробки, а також виходу на нові ринки збуту.
2. Аналіз структури виробництва та реалізації лісоматеріалів круглих та продукції переробки свідчить про незначне покращення сортиментної структури. Питома вага обсягів переробленої деревини у структурі загальної реалізації зросла на 6,9 %, а в загальному – реалізація переробки збільшилась на 117,3 %, або на 15418 тис. грн. Обсяг реалізації лісоматеріалів круглих зріс на 1,8 млн. грн, що становить 103,7 %. У загальній структурі реалізації питома вага найбільш ліквідних сортиментів знизилась на 6,9 %, що є негативною тенденцією.
3. В умовах економічної нестабільності ДП «Овруцьке ЛГ» здійснило програму оптимізації промислово-виробничого персоналу лісгоспу. Чисельність кадрів скоротилась на 55 осіб. Економічно прорахована оптимізація персоналу трудового колективу дала змогу підвищити рівень середньомісячної заробітної плати на 117,3 %, а продуктивність праці зросла на 144,3 %. Підприємству вдалося забезпечити ефективний баланс витрат на оплату праці і використання персоналу підприємства, що відображається у вищих темпах росту продуктивності праці, порівнюючи із середньою заробітною платою.

4. Підприємство спроможне оплачувати свої зобов'язання у поточному та короткостроковому періодах, що свідчить про платоспроможність та ліквідність лісгоспу. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) становить 39,0 %, також він зріс на 0,17 пункти. Такий рівень забезпеченості власними джерелами фінансування достатній для стабільної фінансово-господарської діяльності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс на 0,13 пункти, та становить 18,0 % по відношенню до поточних зобов'язань. Даний показник максимально наближений до нормативного значення, що означає наявність достатнього рівня коштів та найбільш ліквідних активів для погашення зобов'язань у короткостроковому періоді.
5. Основним показником, який характеризує ефективність виробничої і економічної діяльності підприємства, є чистий прибуток або рентабельність продукції. Чистий фінансовий результат лісгоспу за підсумками 2020 року склав 865 тис. грн, що на 1100 тис. грн. менше, ніж за період 2018 року (або на 56,0 %). Рентабельність діяльності скоротилась на 1,0 %, у зв'язку із погіршенням управління наявними ресурсами підприємства. Рентабельність продукції знизилась на 4,9 %, що пов'язано із ростом виробничої собівартості та витрат пов'язаних із процесом виробництва. Зниження прибутків та рентабельності лісгоспу можна охарактеризувати як погіршення ефективності управління активами і ресурсами підприємства.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

1. В умовах нестабільності внутрішнього ринку лісоматеріалів круглих, потрібно збільшити ефективне виробництво продукції переробки. Наявні виробничі потужності, а також лісосировинна база дають можливість збільшити обсяги переробки деревини із 27,1 % до 40,0 %. Збільшення обсягів переробки дає можливість вирішувати питання щодо управління, ефективності господарювання, підвищення соціальних стандартів у комплексі. Завдяки нарощенню обсягів переробки підприємство зможе створити додаткові робочі місця, підвищити рівень продуктивності праці, підвищити рівень рентабельності із 0,6 % до 7,0 %.

2. За рахунок оптимального відбору та раціонального розкрязування лісоматеріалів рекомендуємо підвищити рівень виходу цінних сортиментів. При збільшенні виходу лісоматеріалів круглих із 34,1 % до 45,0 % зросте середня ціна реалізації лісоматеріалів, а відповідно одержання додаткових надходжень та підвищення прибутковості. Отримані додаткові кошти можна інвестувати у основні засоби, або направити на підвищення соціальних виплат та гарантій.

3. Пропонуємо запровадити безвідходне екологічне, а також малозатратне виробництво паливної гранули та тріски. Для виробництва екологічного палива підприємство може використовувати лісосічні відходи та деревні відходи із цеху переробки. Перевагами даного виробництва є невисока інвестиційна складова та високий попит на продукцію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегей М. В. Основні умови та фактори формування дестабілізуючого потенціалу лісопромислового комплексу України. *Вісник Черкаського університету*. 2017. №. 1. С. 8–14.
2. Бегей М. В. Державне лісогосподарське підприємство як суб'єкт господарювання та об'єкт системи економічної безпеки. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5606> (дата звернення 18.09.2021 р.).
3. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансами підприємств. *Держава та регіони*. 2014. № 5. С. 21–23.
4. Білошкурський М. В. Особливості діагностики кризового стану підприємства. *Проблеми економіки*. 2005. № 3. С. 85–88.
5. Благун І. С. Управління лісопромисловим комплексом в ринкових умовах. Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 2003. 260 с.
6. Бобко А. Г. Проблеми ЛГ України: оподаткування землі, нормування відпуску та розмір заготівлі деревини. *Економіка України*. 2008. № 8. С. 22–30.
7. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: [посібник]. Київ: ЦУЛ, 2005. 503 с.
8. Василик Н.М. Механізми стимулювання комплексного використання лісоресурсного потенціалу в ринкових умовах. *Економіст*. 2010. № 8. С. 42–45.
9. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення. Київ: АДЕФ-Україна, 2010. 572 с
10. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Оцінка конкурентоспроможності обробної промисловості ЛГ комплексу України та країн Європейського союзу. *Проблеми економіки*. 2020. №. 1. С. 13–19.
11. Дребот О. В. Сутність лісогосподарського комплексу: теоретичні та методологічні аспекти. *Економіст*. 2011. №. 10. С. 14–17.

12. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності при діагностиці фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. № 3. 2010. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>.
13. Жукевич С. М. Діагностика фінансового стану підприємства. *Научний вестник ДГМА*. 2009. № 1. С.234–240.
14. Карпун І. Н. Антикризові заходи на підприємстві. Львів: Магнолія, 2008. 440 с.
15. Кисіль Н. М., Колінько Н. І. Методичні аспекти обліку готової продукції на підприємствах лісової галузі Львів: УкрДЛТ, 2004. 304 с.
16. Коваленко В. В. Антикризове фінансове управління у системі суб'єктів економічної діяльності. Одеса, 2013. 381 с.
17. Ковтун О. І. Стратегія підприємства. Львів: 2006. 388 с.
18. Котляревська Н. С. Ліс як об'єкт фінансово-господарського контролю. Сталий розвиток економіки. 2010. № 2. С. 84–89.
19. Лицур І.М. Еколого-економічні проблеми просторової організації ЛГ комплексу України. Київ: РВПС України НАН України, 2010. 320 с.
20. Олійничук О. І. Особливості лісогосподарського виробництва та підвищення його ефективності. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2009. № 5. С. 148–154.
21. Остапюк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції. *ЖДТУ*. 2011. № 1. С 126–129.
22. Проект організації і розвитку лісового господарства ДП «Овруцьке ЛГ». Ірпінь, 2018. 331 с.
23. Руда Р. В. Збалансована система оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 4. С. 170–176.
24. Салига К. С. Методичні підходи діагностування фінансового стану. *Економіка*. 2007. № 3. С.204–211.
25. Синякевич І. М. Економіка галузей лісового комплексу. Львів: Світ, 1996. 184 с.

26. Синякевич І. М. Економіка лісокористування. Львів: ІЗМН, 2000. 402 с.
27. Ус Ю. В., Михнюк А. О. Формування механізму управління конкурентоспроможністю підприємства. *Економіка і управління*. 2014. № 2. С. 65–68.
28. Томілін О. О. Фінансовий стан підприємства, його стабільність. *Економіка*. № 241. 2008. С. 1150–1157.
29. Фурдичко О. І., Дребот О.І. Лісовий сектор економіки України. *Економіка України*. 2012. № 3. С. 70–80.
30. Ходзицька В. В. Стратегічний контролінг як інструментарій стратегічного управління витратами. *Облік і фінанси*. № 4. 2014. С. 146–154.
31. Чепурко В. В. Моделі діагностики фінансового стану аграрних підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 6. С. 79–91.
32. Швець М. В., Марков Ф. Ф., Фітисов А. М. Аналіз фінансово-господарської діяльності ЛГ підприємств в умовах еколого-економічної нестабільності. *Наукові горизонти*. 2020. № 6. С. 92–101.
33. Шкуратов О.І. Оцінка конкурентного потенціалу лісогосподарських підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.03. С. 309–314.
34. Altman E. A. Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *Science journal of finance*. 1969. № 4. P. 589–610.
35. Bublik M., Petryshyn N. Analysis of export policy of timber trade in the conditions of international economic activity. *Economic Analysis*. 2019. №. 3. P. 5–12.
36. Pearse P. Introduction to Forestry Economics. Vancouver: University of British Columbia Press, 2010. 226 p.
37. Petrashuk M. Ya., Номыак V. S., Levchenko V. A., Bondarchuk B. O. Analysis of modern financial and economic activity of State forestry enterprises. *Сучасні проблеми лісового господарства та екології: шляхи вирішення* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжн. наук.-практ. Конф. Житомир: Поліський національний університет, 2021.С. 136–138.

38. Yarmoshik A. S., Shvets M. V. Analysis of financial and economic activity SE «Gorodnytske forestry» in conditions of modern instability. *Problems of management and exploitation of forest and hunting resources*. 2020. С. 32–33.
39. Shvets M. V., Petrashuk M. Ya., Homyak V. S., Levchenko V. A., Bondarchuk B. O. The results of economic and financial activities of State forestry enterprises in the Zhytomyr region. *Екосистемні послуги лісів та урболандшафтів* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Нубіп, 2021. С. 151–153.
40. Shvets M. V., Yarmoshik A. S. Analysis of modern financial and economic activity of SE «Gorodnytske forestry». *Forestry science: state, problems, prospects of development*. 2020. С. 180–181.